

GROEIKERNEN VORMEN NIEUWE KNOOPPUNTEN BINNEN POLYCENTRISCHE STADSVORM

SIWERT DE GROOT EN LAMBERT DE LAAN

De werkgelegenheidsgroei van de groeikernen is in het verleden steeds vergeleken met de bevolkingsgroei. Dat is onterecht: het beleid was aanvankelijk niet écht gericht op de werkgelegenheid. Wanneer de groei van de werkgelegenheid in de kernen wordt vergeleken met de donor steden en de rest van het stadsgewest, dan bleken zij veelal harder te groeien. In deze bijdrage wordt kort naar

de huidige structuur, en de ontwikkelingsmogelijkheden van de groeikernen gekeken.

Groeikernen zijn aanvankelijk gericht op de opvang van bewoners uit de nabij gelegen grote stad. Het kader hiervoor werd gevormd door de idee van de 'gebundelde deconcentratie' en het concept 'stadsgewest'. Het werken speelde in het begin maar een ondergeschikte rol.

Pas later, toen het file-probleem en de suburbane non-activiteit aan de oppervlakte kwamen, richtte de aandacht zich meer op de economische structuur en ontwikkeling van de kernen zelf. Dit aspect is steeds belangrijker geworden. Redenen hiervoor zijn het arbeidsaanbod van de kinderen van de suburbanisanten, de toegenomen wens tot participatie van vrouwen in de groeikernen en de omvorming van het nodaal gerichte stadsgewest naar een polycentrische stadsvorm. Hoewel de groeikernen nu een aflopende taakstelling hebben, wil dit niet zeggen dat daarmee de arbeidsmarktproblemen minder belangrijk worden. Integendeel, veronachtzaming hiervan zou er voor sommige groeikernen toe kunnen leiden dat het beleid zich richt op verkeerde 'wereldvreemde' doelen, zoals de indaming van de mobiliteit en/of 'gesloten' stadsgewesten.

VERHOUDING

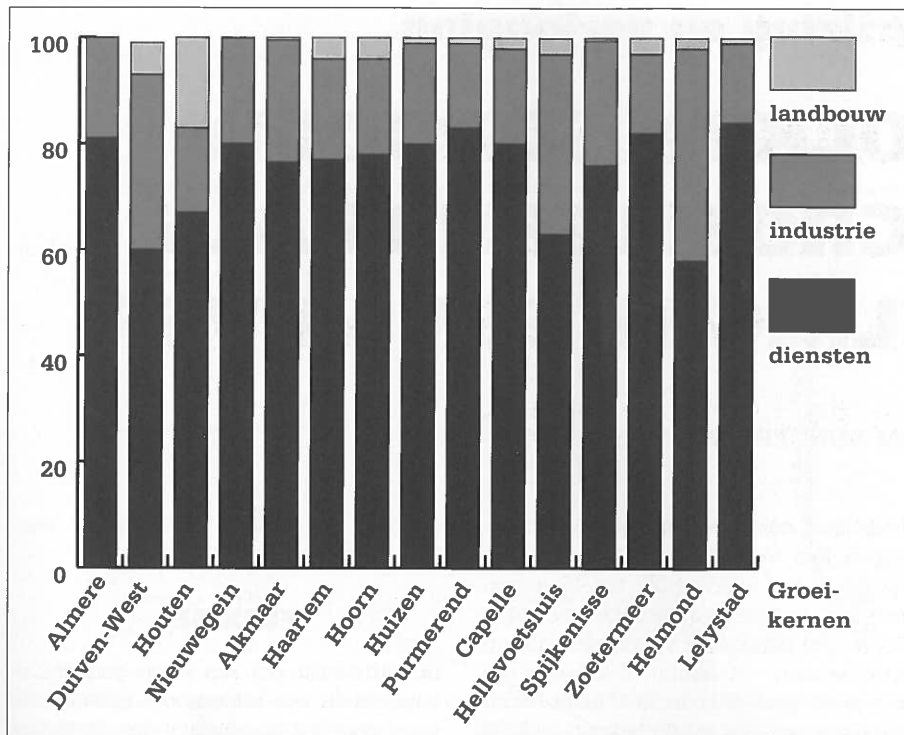
Ten opzichte van de donorsteden en Nederland als geheel doen de groeikernen het qua participatie en werkloosheid niet slecht. De arbeidsparticipatie is steeds hoger, terwijl de werkloosheid lager is. Uitzondering is de vrouwelijke werkloosheid vergeleken met Nederland als geheel. Vanzelfsprekend is niet al het aanbod gericht op de kernen zelf. Gemiddeld is de verhouding tussen het aantal aanwezige banen en de beroepsbevolking ongeveer 2 op 3. Dit verschilt echter sterk per groeikern. Zoals de tabel laat zien is het aantal banen in Hellevoetsluis maar 23% van de beroepsbevolking. In de Haarlemmermeer is er echter duidelijk een banenoverschot. In het beeld van de tabel is niet direct een duidelijke structuur te ontdekken. Noch de afstand tot de donorstad, noch de kerngrootte, noch de ligging binnen

Tabel De verhouding aantal banen en omvang beroepsbevolking (a), het aandeel uitpendelaars (b) en het opleidingsniveau van de groeikernen (c) in 1990

	% (a)	% (b)	(c)
Alkmaar	81,4	49	59,0
Almere	44,9	59	57,4
Capelle a.d. IJssel	51,2	74	61,7
Duiven/Westervoort	66,9	58	63,7
Haarlemmermeer	128,9	46	61,2
Hellevoetsluis	23,1	67	57,4
Helmond	88,0	42	54,1
Hoorn	67,8	48	59,5
Houten	95,8	59	59,1
Huizen	36,3	72	64,1
Lelystad	58,0	35	56,0
Nieuwegein	64,8	60	61,9
Purmerend	42,8	61	59,2
Spijkenisse	40,0	68	56,5
Zoetermeer	50,7	60	62,9
Totaal groeikernen	64,9		59,6

Bronnen: Berekeningen op basis van Enquête Beroepsbevolking en Regionale Gegevens Arbeid; CBS.

* Op te vatten als een gewogen indicator van het relatief niveau. Hoe hoger het niveau, des te zwaarder deze in de berekening heeft meegewogen.

De sectorale samenstelling van de beroepsbevolking in 1990 (%)

Nederland vormen op zichzelf een voldoende verklaring voor de verhouding tussen het aantal banen en de omvang van de beroepsbevolking. Wel speelt de specifieke locatie een rol. Duidelijk is dat Haarlemmermeer profiteert van de nabijheid van Schiphol. De tabel laat zien dat het percentage uitpendelaars van de werkzamen ook sterk per groei-kern verschilt. Relatief groot is deze stroom bij Capelle, Hellevoetsluis, Huizen en Spijkenisse. In Alkmaar, Haarlemmermeer, Helmond, Hoorn en Lelystad is de stroom relatief klein. Dé groei-kern bestaat niet; daarvoor is de verscheidenheid te groot.

STORMACHTIG

Wat betreft de sectorale samenstelling van de beroepsbevolking laat de figuur zien dat de groei-kernen voor de werkgelegenheid vooral afhankelijk zijn van de dienstensector. Het aandeel van de industrie is veel kleiner dan gemiddeld in Nederland. Tussen de groei-kernen zijn wederom duidelijke verschillen te constateren. Helmond heeft bijvoorbeeld een sterk afwijkend patroon. Dit is logisch gezien de afwijkende achtergrond van deze stad die, in tegenstelling tot de andere groei-kernen, al veel verder in haar ontwikkeling was toen zij de status van groei-kern kreeg. Almere, Nieuwegein, Purmerend, Zoetermeer en Lelystad, allen pas als overloopgebied tot ontwikkeling gekomen, vertonen daarentegen een zeer groot aandeel werkenden in de dienstensector.

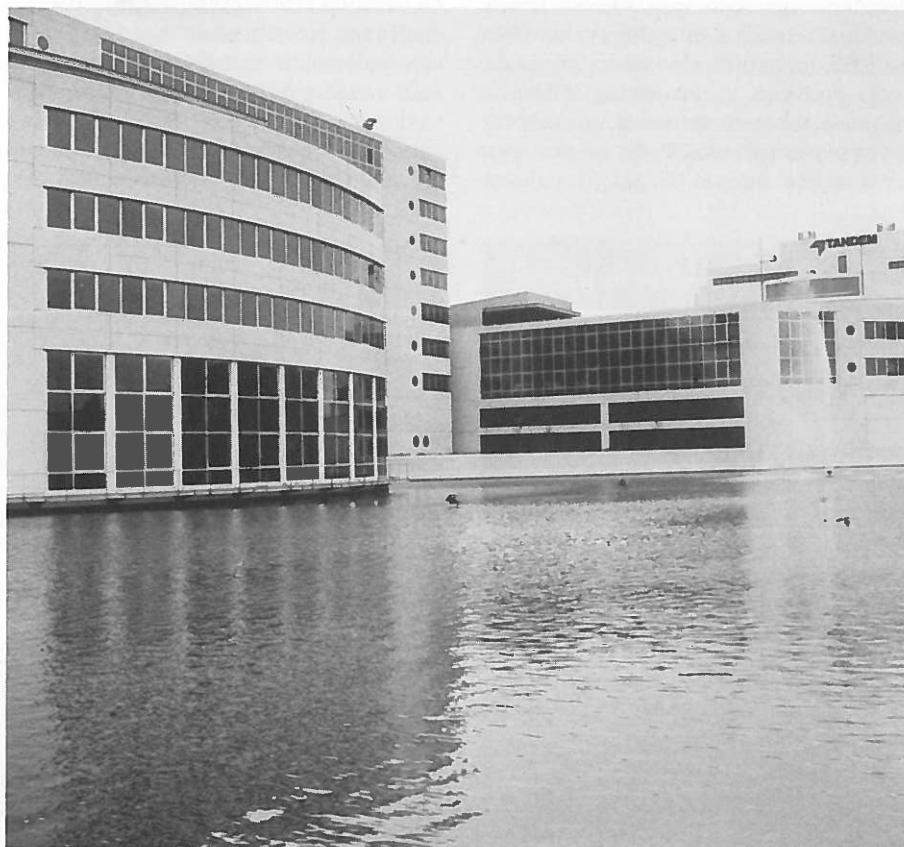
Op zichzelf sluit de nadruk op de dien-

stensector goed aan bij de verdergaande tertiarisering van de economie. Steeds meer komt daarbij de nadruk te liggen op de informatiegeneratie en behandeling. In het algemeen gaat het om banen die een hogere opleiding vereisen. De tabel laat zien dat de positie van de groei-kern

nen gemiddeld goed is. Voor de donorsteden en Nederland als geheel is dit respectievelijk 59,2 en 58,5. De groei-kernen liggen hier dus boven. Vooral Capelle a.d. IJssel, Duiven/Westervoort, Haarlemmermeer, Huizen, Nieuwegein en Zoetermeer zitten boven dit gemiddelde. Zoals bekend is de ontwikkeling van de werkgelegenheid in deze kernen de laatste vijf jaar stormachtig geweest. De aanblik van Hoofddorp en Zoetermeer is drastisch veranderd. Op deze manier wordt de achterstand ten opzichte van de bevolkingsomvang duidelijk ingehaald.

Samenvattend is de conclusie onafwendbaar dat in het algemeen de arbeidsmarktpositie van de groei-kernen niet direct slecht is, maar dat de verschillen onderling groot zijn. Voor de toekomstige ontwikkeling hebben verschillende kernen een goede startpositie. Dit laatste uit zich nu al. Bepaalde kernen vormen, naast de 'oude' centrale stad, de nieuwe knooppunten binnen een polycentrische stadsvorm. Het beleid dient zich op deze nieuwe positie te richten. Indammen van de mobiliteit per sé heeft geen zin, wel de sturing van de vorm van deze mobiliteit.

Siwert de Groot en Lambert de Laan zijn werkzaam bij het Economisch-Geografisch Instituut van de Erasmus Universiteit Rotterdam.

Het aantal kantoren in Hoofddorp is de laatste jaren sterk toegenomen